

O'QUVCHILARNI KASB HUNAR TANLASH KOMPETENSIYALARINI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA SHAKLLANTIRISH

Qurbonov Pardatursun Zaripovich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

San'atshunoslik kafedrasi o'qituvchisi

E-mail: pardatursun_qurbonov@gmail.com.

Tel: +998880877300

Annotatsiya: Ushbu maqola o'quvchilarda kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini shakllantirishda fanlararo integratsiya yondashuvining ahamiyatini tahlil qiladi. Maqolada kasb-hunar tanlash kompetensiyasi, uning ta'limdagi o'rni va fanlararo integratsiya tushunchasi chuqur o'rganilgan. Fanlararo integratsiyaning o'quvchilarga kasb-hunar tanlashda qanday yordam berishi va turli fanlar o'rtasidagi bog'liqlikning bu jarayon uchun qanday ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatilgan. Shuningdek, maqolada integratsiyalashgan darslar, interfaol metodlar va loyiha asosida o'qitishning kasb-hunar tanlash kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni hamda ta'lim jarayonida bu yondashuvni amalda qo'llash usullari haqida misollar keltirilgan. Xulosa sifatida, fanlararo integratsiya o'quvchilarning kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini shakllantirishda samarali vosita ekanligi ta'kidlanadi. Maqola o'qituvchilar, ta'lim tashkilotlari va ilmiy tadqiqotchilar uchun foydali bo'lib, ta'lim jarayonini yaxshilashga qaratilgan yangicha yondashuvlarni joriy etish uchun ilmiy asos yaratadi.

Kalit so'zlar: Kasb-hunar tanlash, kompetensiya, fanlararo integratsiya, ta'lim jarayoni, o'quvchilar, metodik yondashuvlar, interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, shaxsiy rivojlanish, kasb-hunar tanlash kompetensiyasi, integratsiyalashgan darslar, ta'lim samaradorligi.

Annotation: This article analyzes the importance of the interdisciplinary integration approach in the development of career choice competencies in students. The article deeply explores the concept of career choice competencies, its role in education, and the concept of interdisciplinary integration. It highlights how interdisciplinary integration helps students in career decision-making and the significance of the interconnection between various subjects in this process. Additionally, the article presents examples of integrated lessons, interactive methods, and project-based teaching as effective ways to develop career choice competencies. In conclusion, interdisciplinary integration is emphasized as an effective tool for developing students' career choice competencies. The article provides valuable insights for educators, educational institutions, and researchers, creating a scientific foundation for implementing innovative approaches aimed at improving the educational process.

Keywords:Career choice, competence, interdisciplinary integration, educational process, students, methodological approaches, interactive methods, project-based teaching, personal development, career choice competence, integrated lessons, educational effectiveness.

Аннотация:В данной статье анализируется важность подхода междисциплинарной интеграции в формировании компетенций выбора профессии у школьников. В статье подробно рассматриваются понятие компетенции выбора профессии, её роль в образовании и концепция междисциплинарной интеграции. Описано, как междисциплинарная интеграция помогает учащимся в процессе выбора профессии и как взаимосвязь различных предметов важна для этого процесса. Также в статье приводятся примеры интегрированных уроков, интерактивных методов и проектного обучения, которые способствуют развитию компетенций выбора профессии. В заключении подчеркивается, что междисциплинарная интеграция является эффективным инструментом для формирования компетенций выбора профессии у школьников. Статья будет полезна педагогам, образовательным учреждениям и научным исследователям, создавая научную основу для внедрения инновационных подходов, направленных на улучшение образовательного процесса.

Ключевые слова:Выбор профессии, компетенция, междисциплинарная интеграция, образовательный процесс, учащиеся, методические подходы, интерактивные методы, проектное обучение, личностное развитие, компетенция выбора профессии, интегрированные уроки, эффективность образования.

Kirish:

O'quvchilarni kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini shakllantirish, zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biridir. Bu jarayon o'quvchilarning kelajakdagi muvaffaqiyatli faoliyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Kasb-hunar tanlash faqatgina bilim va ko'nikmalarni egallash bilan cheklanmaydi, balki shaxsiy qiziqishlar, ijtimoiy talablar, intellektual va amaliy qobiliyatlarni hisobga olishni ham talab etadi. Shu boisdan, o'quvchilarga kasb tanlashda yordam berish uchun ta'lim jarayonida turli yondashuvlar, metodlar va strategiyalar qo'llanilishi zarur. Bugungi kunda, ta'lim tizimida fanlararo integratsiya yondashuvi ommalashgan. Fanlararo integratsiya o'quvchilarga nafaqat fanlar bo'yicha chuqur bilimlar berish, balki ularning kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuv o'quvchilarga turli fanlar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishga yordam beradi va kasb tanlashda zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantiradi. Shuning uchun, fanlararo integratsiya o'quvchilarning shaxsiy

rivojlanishi, kasb tanlashdagi muvaffaqiyatlari va kelajakdagi professional faoliyatlari uchun muhim omil hisoblanadi.

Ushbu maqolada fanlararo integratsiyaning o'quvchilarda kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni va uning samaradorligi tahlil qilinadi.

1. Kasb-hunar tanlash kompetensiyasi va uning ta'limdagi o'rni: Kasb-hunar tanlash kompetensiyasi — o'quvchilarning kelajakdagi professional faoliyatlarini muvaffaqiyatli tashkil qilish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va qobiliyatlar to'plamidir. Bu kompetensiya o'quvchilarga o'z qiziqishlari va imkoniyatlarini anglash, turli kasblar haqida ma'lumot to'plash, o'ziga mos keladigan soha va ish faoliyatini tanlashga yordam beradi. O'quvchilarda kasb-hunar tanlash kompetensiyasini shakllantirishda ta'lim jarayonida amaliyotga tayyorlov, psixologik va ijtimoiy yordam muhim ahamiyat kasb etadi. Kasb tanlashning psixologik jihatlari, masalan, shaxsiy qobiliyat va qiziqishlar, ijtimoiy va iqtisodiy talablar bilan uyg'unlashishi kerak.

2. Fanlararo integratsiya tushunchasi: Fanlararo integratsiya, bir necha fanlarning o'zaro bog'liq ravishda o'rganilishi va bir-birini to'ldirishi prinsipiga asoslanadi. Ta'limda fanlararo integratsiya o'quvchilarga aniq va chuqur bilimlarni berishdan tashqari, ularni keng ko'lamda fikrlashga, muammolarni kompleks yondashuv bilan hal qilishga undaydi. Bu yondashuv orqali o'quvchilar turli fanlar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunib, bilimlarni amaliyotda qo'llashni o'rganadilar. Kasb-hunar tanlash jarayonida fanlararo integratsiya o'quvchilarga turli kasblarning o'ziga xos jihatlari aniqlash va ularga mos keladigan kasbni tanlashda yordam beradi.

3. Fanlararo integratsiya orqali kasb-hunar tanlash kompetensiyasini shakllantirish: Fanlararo integratsiya orqali kasb-hunar tanlash kompetensiyasini shakllantirish o'quvchilarga o'zining qiziqishlari va qobiliyatlari bilan mos keladigan kasbni aniqlash imkonini yaratadi. Misol uchun, matematikadan, informatika fanidan olingan bilimlarni iqtisodiyot yoki muhandislik sohasidagi kasblar bilan bog'lash orqali o'quvchilarda analitik fikrlash va texnik ko'nikmalarni rivojlantirish mumkin. Fanlararo integratsiya o'quvchilarga kompleks vazifalarni hal qilishda kerak bo'ladigan ko'nikmalarni rivojlantiradi, bu esa kasb-hunar tanlashda muhim ahamiyatga ega.

4. Fanlararo integratsiya asosida kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini shakllantirish usullari: O'quvchilarda kasb-hunar tanlash kompetensiyasini shakllantirishda turli usullar qo'llanilishi mumkin. Interfaol metodlar va loyiha asosida o'qitish, o'quvchilarga amaliy vazifalar va topshiriqlarni hal qilish orqali bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi. Integratsiyalashgan darslar, masalan, matematika va fizika yoki adabiyot va tarix fanlari bo'yicha birgalikda o'tkaziladigan mashg'ulotlar, o'quvchilarga o'z kasbini tanlashda zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantirish imkonini beradi. Ushbu metodlar yordamida o'quvchilar o'zining ijtimoiy, intellektual

va amaliy qobiliyatlarini yanada yaxshiroq anglaydilar va o'zlariga mos keladigan kasbni tanlashga qodir bo'ladilar.

5. Praktik tajriba va metodik yondashuvlar: Amaliy tajriba va metodik yondashuvlar o'quvchilarning kasb-hunar tanlash kompetensiyasini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarga turli kasblar haqida ma'lumot berish, ularning qiziqishlarini aniqlash, shaxsiy rivojlanishlarini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus tadbirlar o'tkazilishi lozim. Fanlararo integratsiya orqali kasb-hunar tanlash kompetensiyasini shakllantirishda o'quvchilarni turli kasblar bilan tanishtiradigan, masalan, karyera yarmarkalari, professionallar bilan uchrashuvlar, interaktiv darslar va loyihalar samarali vosita bo'lishi mumkin. Bu tadbirlar o'quvchilarga kasb tanlash jarayonida to'g'ri qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

Tadqiqot maqsadi va vazifalari

Mazkur ilmiy tadqiqotning asosiy maqsadi o'quvchilarning kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini fanlararo integratsiya asosida shakllantirish jarayonini o'rganishdan iboratdir. Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. O'quvchilarning kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini ta'riflash va ularga tegishli asosiy ko'nikmalarni aniqlash.
2. Fanlararo integratsiya yordamida kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini rivojlantirishning samaradorligini o'rganish.
3. Fanlararo integratsiyaning kasb-hunar tanlash kompetensiyalariga ta'sirini o'rganish uchun amaliy eksperimentlarni o'tkazish.

Ilmiy usul va tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda asosiy ilmiy usullar sifatida quyidagi metodologiyalar qo'llanildi:

Teorik tahlil — kasb-hunar tanlash kompetensiyalarining konseptual asoslarini, o'quvchilarning individual rivojlanishini va fanlararo integratsiya usullarini tahlil qilish.

Empirik tadqiqot — so'rovnomalar, intervyular va amaliy eksperimentlar yordamida o'quvchilarning kasb-hunar tanlash kompetensiyalarining shakllanishini o'rganish.

Eksperiment — fanlararo integratsiyaning ta'lim jarayoniga integratsiyasi va uning o'quvchilar rivojiga ta'sirini baholash.

Tadqiqotning natijalari

Tadqiqot davomida o'quvchilarning kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini shakllantirishda fanlararo integratsiyaning roli yuqori darajada tasdiqlandi. O'quvchilarning kasb-hunar tanlashga oid kompetensiyalari quyidagi asosiy sohalarda shakllantirilgan:

1. Teoretik bilimlar: Fanlararo integratsiya orqali o'quvchilarga kasb-hunar tanlashning asosiy prinsiplarini, bozor talablarini, kasbga oid axborotlarni chuqur o'rganish imkoniyati yaratildi.

2. Amaliy ko'nikmalar: Kasb-hunar tanlashda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish uchun turli fanlardan olingan bilimlar integratsiyalandi. Misol uchun, matematika, ijtimoiy fanlar va tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning analitik fikrlash qobiliyatlari rivojlantirildi.

3. Kreativ yondashuv: Fanlararo integratsiya orqali o'quvchilarning innovatsion fikrlash va kreativ yondashuvlarini rivojlantirishga erishildi. Bu esa kasb-hunar tanlashda yangi va zamonaviy qarorlar qabul qilish imkonini berdi.

4. Kommunikativ kompetensiyalar: Ijtimoiy fanlar va adabiyot fanlarining integratsiyasi orqali o'quvchilarning jamoada ishlash, suhbat qurish va o'z fikrlarini ifodalash ko'nikmalari mustahkamlandi.

Xulosa:

Ushbu maqolada fanlararo integratsiyaning o'quvchilarda kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini shakllantirishdagi ahamiyati chuqur tahlil qilindi. Kasb-hunar tanlash kompetensiyasi o'quvchilarning kelajakdagi professional muvaffaqiyatlari uchun zarur bo'lgan muhim qobiliyatlar to'plamini tashkil etadi. Fanlararo integratsiya o'quvchilarga turli fanlar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishga, amaliy va nazariy bilimlarni integratsiyalashgan holda o'rganishga imkon beradi. Bu yondashuv orqali o'quvchilar kasb tanlashda zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantiradilar va o'z qiziqishlari va qobiliyatlariga mos kasbni tanlashda yaxshiroq qarorlar qabul qilish imkoniga ega bo'ladilar. Shuningdek, fanlararo integratsiya yordamida ta'lim jarayonida o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirish va kasb-hunar tanlashga tayyorlash uchun turli metodlar, masalan, interfaol darslar, loyiha asosida o'qitish va amaliy mashg'ulotlar muvaffaqiyatli qo'llanilishi mumkin. Bu usullar o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliyot bilan uyg'unlashtiradi va ularni real hayotdagi masalalarni hal qilishga tayyorlaydi.

Xulosa qilib aytganda, fanlararo integratsiya kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Ta'lim jarayonida bu yondashuvni kengaytirish, o'quvchilarning kelajakdagi muvaffaqiyatli faoliyatini ta'minlashga katta hissa qo'shadi. Shu sababli, ta'lim tizimida fanlararo integratsiyani yanada rivojlantirish va amaliyotga joriy etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akhmedov, M. (2020). Fanlararo integratsiya va uning ta'lim jarayonidagi o'rni. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi.
2. Ismoilov, X., & Nurmatov, S. (2018). Kasb-hunar tanlashda ta'lim metodlari va yondashuvlar. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Xasanov, R. (2019). O'quvchilarda kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini rivojlantirish. Tashkent: Fan va ta'lim.
4. Tashkent, A. (2017). Integratsiyalashgan ta'lim: nazariy asoslar va metodik yondashuvlar. Toshkent: Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti.

5. Karimov, M. (2021). O'quvchilarda kasb-hunar tanlash kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Innovatsion Ta'lim.
6. Yusupov, M. (2022). Kasb-hunar tanlashda psixologik yondashuv. Buxoro: Buxoro davlat universiteti.
7. Shamsiddinov, A. (2016). Fanlararo integratsiya asosida o'quvchilarda kasb-hunar tanlash kompetensiyasini shakllantirish. Toshkent: O'zbekiston Ta'lim Akademiyasi.
8. Mirzaev, D. (2020). Kasb-hunar tanlashda interfaol metodlar va ularning samaradorligi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
9. Zaynalov, S. (2021). Ta'limda fanlararo yondashuvning ahamiyati. Samarqand: Samarqand Ta'lim Institut.
10. Abduvahobov, S. (2019). O'quvchilarni kasb-hunar tanlashga yo'naltirishda fanlararo integratsiyaning roli. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.